

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Απριλίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Intel Corporation Inc., εκπροσωπούμενη από τον J. Mellor, QC, ενεργούντα κατ' εντολή της CMS Cameron McKenna LLP,
- η CPM United Kingdom Ltd, εκπροσωπούμενη από τους M. Engelman, barrister, και M. Bilewycz, registered trade mark attorney,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τη V. Jackson, επικουρούμενη από τον S. Malynicz, barrister,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον G. Aiello, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον W. Wils,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιουνίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).
- ² Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης, με αντικείμενο την αίτηση της Intel Corporation Inc. (στο εξής: Intel Corporation) να κηρυχθεί άκυρη η καταχώριση του σήματος INTELMARK, του οποίου δικαιούχος είναι η CPM United Kingdom Ltd.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- ³ Το άρθρο 4 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Περαιτέρω λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας όσον αφορά συγκρούσεις με προγενέστερα δικαιώματα», ορίζει:

«1. Ένα σήμα δεν καταχωρίζεται ή, αν έχει καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο:

- α) εάν είναι πανομοιότυπο με προγενέστερο σήμα, και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τις οποίες το σήμα δηλώνεται ή είναι καταχωρισμένο, είναι πανομοιότυπες με εκείνες για τις οποίες προστατεύεται το προγενέστερο σήμα

- β) εάν, λόγω της ταυτότητάς του ή της ομοιότητας με το προγενέστερο σήμα και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών που τα δύο σήματα προσδιορίζουν, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού, ο οποίος περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης με το προγενέστερο σήμα.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ως “προγενέστερα σήματα” νοούνται:

- α) τα σήματα τα οποία έχουν κατατεθεί πριν από την ημερομηνία [υποβολής της] αίτησης [καταχώρισεως] του σήματος, αφού ληφθούν υπόψη, ενδεχομένως, τα προβαλλόμενα δικαιώματα προτεραιότητας για το σήματα αυτά, και τα οποία ανήκουν στις εξής κατηγορίες:

[...]

- ii) σήματα καταχωρισμένα στο οικείο κράτος μέλος [...]

[...]

[...]

4. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβλέπουν ότι ένα σήμα δεν γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο εφόσον και κατά το μέτρο που:

α) το σήμα είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με προγενέστερο εθνικό σήμα κατά την έννοια της παραγράφου 2 και πρόκειται να καταχωριστεί ή έχει καταχωριστεί για προϊόντα ή υπηρεσίες που δεν είναι παρόμοιες με εκείνες για τις οποίες έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα, εφόσον το προγενέστερο σήμα έχει φήμη στο κράτος μέλος για το οποίο πρόκειται, η δε χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος, χωρίς [εύλογη] αιτία, θα [προσπόριζε αθέμιτο] όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη

[...]».

4 Η παράγραφος 2 του άρθρου 5 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαιώματα που παρέχει το σήμα», προβλέπει:

«Ένα κράτος μέλος μπορεί επίσης να προβλέπει ότι ο δικαιούχος [δύναται] να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του, σημείο πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το σήμα, για προϊόντα ή υπηρεσίες μη παρόμοιες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί, αν αυτό χαιρεί φήμης μέσα στο κράτος μέλος και η χρησιμοποίηση του σημείου, χωρίς [εύλογη] αιτία, θα [προσπόριζε αθέμιτο] όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του σήματος ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

5 Το Δικαστήριο ερμήνευσε, με τις σκέψεις 29 και 30 της αποφάσεως της 23ης Οκτωβρίου 2003, C-408/01, Adidas-Salomon και Adidas Benelux (Συλλογή 2003, σ. I-12537), τη διάταξη αυτή ως εξής:

«29 Οι κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας προσβολές, όταν λαμβάνουν χώρα, αποτελούν τη συνέπεια κάποιου βαθμού ομοιότητας μεταξύ του σήματος και του σημείου, λόγω του οποίου βαθμού το ενδιαφερόμενο κοινό φέρνει κοντά το σημείο με το σήμα, δηλαδή τα συνδέει μεταξύ τους, ακόμη και αν δεν τα συγχέει (βλ., στο ίδιο πνεύμα, την απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-375/97, General Motors, Συλλογή 1999, σ. I-5421, σκέψη 23).

30 Η ύπαρξη τέτοιου συνδέσμου πρέπει, όπως όταν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως στο πλαίσιο του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση (βλ., για τον κίνδυνο συγχύσεως, τις [...] αποφάσεις [της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-251/95], SABEL, [Συλλογή 1997, σ. I-6191], σκέψη 22, και [της 22ας Ιουνίου 2000, C-425/98], Marca Mode, [Συλλογή 2000, σ. I-4861], σκέψη 40).»

Το εθνικό δίκαιο

6 Η οδηγία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας με τον νόμο του 1994 για τα σήματα (Trade Marks Act 1994, στο εξής: νόμος περί σημάτων).

7 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο α', του νόμου περί σημάτων, «σήμα το οποίο είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με προγενέστερο σήμα δεν καταχωρίζεται αν, και στο μέτρο που, το προγενέστερο σήμα χαίρει φήμης στο Ηνωμένο Βασίλειο (ή, σε περίπτωση που πρόκειται για κοινοτικό σήμα [ή διεθνές σήμα (CE)], στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα) και η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος χωρίς εύλογη αιτία θα προσπόριζε αθέμιτο όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος ή θα έβλαπτε τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος».

- 8 Το άρθρο 47, παράγραφος 2, στοιχείο α', του νόμου περί σημάτων ορίζει ότι «η καταχώριση σήματος μπορεί να κηρυχθεί άκυρη εφόσον υπάρχει προγενέστερο σήμα το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφοι 1, 2 ή 3».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Η Intel Corporation είναι, μεταξύ άλλων, δικαιούχος του καταχωρισμένου στο Ηνωμένο Βασίλειο λεκτικού σήματος INTEL, καθώς και διαφόρων άλλων εθνικών και κοινοτικών σημάτων, τα οποία είτε περιέχουν τη λέξη «Intel» είτε αποτελούνται από αυτήν. Τα σήματα αυτά έχουν καταχωρισθεί κυρίως για ηλεκτρονικούς υπολογιστές και για προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία συνδέονται με την πληροφορική και εμπίπτουν στις κλάσεις 9, 16, 38 και 42 του Διακανονισμού της Νίκαιας, σχετικά με τη διεθνή ταξινόμηση προϊόντων και υπηρεσιών για την καταχώριση σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί.
- 10 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το σήμα INTEL χαίρει μεγάλης φήμης στο Ηνωμένο Βασίλειο για προϊόντα σχετικά με μικροεπεξεργαστές (ηλεκτρονικά τσιπ και περιφερειακά) και με λογισμικό πολυμέσων και επιχειρήσεων.
- 11 Η CPM United Kingdom Ltd είναι δικαιούχος του εθνικού λεκτικού σήματος INTELMARK, το οποίο έχει καταχωρισθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, με ημερομηνία ενάρξεως ισχύος την 31η Ιανουαρίου 1997, για «υπηρεσίες μάρκετινγκ και τηλεμάρκετινγκ» της κλάσεως 35 του Διακανονισμού της Νίκαιας.

- 12 Στις 31 Οκτωβρίου 2003, η Intel Corporation υπέβαλε στο United Kingdom Trade Mark Registry (Μητρώο Εμπορικών Σημάτων του Ηνωμένου Βασιλείου) αίτηση κηρύξεως ακυρότητας της καταχωρίσεως του σήματος INTELMARK, δυνάμει του άρθρου 47, παράγραφος 2, του νόμου περί σημάτων, ισχυριζόμενη ότι η χρησιμοποίηση αυτού του σήματος προσπόριζε αθέμιτο όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος INTEL, ή τα έβλαπτε κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του νόμου αυτού.
- 13 Ο Hearing Officer (αρμόδιος υπάλληλος του United Kingdom Trade Mark Registry) απέρριψε την αίτηση με την από 1 Φεβρουαρίου 2006 απόφασή του.
- 14 Η προσφυγή που άσκησε η Intel Corporation ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Intellectual Property), απορρίφθηκε με απόφαση της 26ης Ιουλίου 2006.
- 15 Η Intel Corporation άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division).
- 16 Η Intel Corporation υποστήριξε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ότι τόσο το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', όσο και το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας έχουν ως σκοπό να προστατεύσουν τον δικαιούχο σήματος που χαίρει φήμης από τον κίνδυνο εξασθενήσεώς του.
- 17 Στηριζόμενη στην προαναφερθείσα απόφαση Adidas-Salomon και Adidas Benelux, η εκκαλούσα της κύριας δίκης ισχυρίζεται ότι για να μπορεί το προγενέστερο σήμα, το οποίο χαίρει φήμης, να τύχει της προστασίας που παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας αρκεί ο βαθμός της ομοιότητάς του με το μεταγενέστερο σήμα να είναι τέτοιος ώστε το ενδιαφερόμενο κοινό να τα συνδέει μεταξύ τους. Κατά την

Intel Corporation, ως «σύνδεσμος», υπ' αυτή την έννοια, πρέπει να λογίζεται κάθε συσχέτιση των δύο σημάτων. Επομένως, αρκεί απλώς και μόνο το προγενέστερο σήμα να ανακαλείται συνειρμικά στη μνήμη.

- 18 Επιπλέον, η Intel Corporation ισχυρίζεται, στηριζόμενη στη σκέψη 30 της προπαρατεθείσας αποφάσεως General Motors, ότι, όταν το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό και έχει, ταυτοχρόνως, έντονο διακριτικό χαρακτήρα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι σχεδόν οποιαδήποτε χρησιμοποίησή του για οποιαδήποτε άλλα προϊόντα ή υπηρεσίες θα του προκαλέσει βλάβη. Προσθέτει ότι, οσάκις το σήμα είναι μοναδικό και ευρέως γνωστό, είναι σημαντικό να τίθεται αμέσως τέρμα σε οποιαδήποτε απόπειρα σφετερισμού του, διότι, στην αντίθετη περίπτωση, θα απολέσει προοδευτικώς την ισχύ του και, τελικώς, την αξία του.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι ο όρος «Intel» συνιστά λεξιλογικό εφεύρημα που δεν έχει κάποια άλλη σημασία εκτός του πλαισίου των προϊόντων που προσδιορίζει, ότι το σήμα INTEL είναι μοναδικό, υπό την έννοια ότι ουδέποτε χρησιμοποιήθηκε από οποιονδήποτε για άλλο προϊόν ή υπηρεσία, παρά μόνον από την Intel Corporation για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που εμπορεύεται και, τέλος, ότι το σήμα αυτό χαίρει πολύ μεγάλης φήμης στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σχέση με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και συναφή προϊόντα.
- 20 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο έκρινε μεν ότι τα σήματα INTEL και INTELMARK είναι παρόμοια, πλην όμως έλαβε ως δεδομένο ότι η χρησιμοποίηση της λέξεως INTELMARK δεν είναι δυνατό να δημιουργήσει στο οικείο κοινό την πεποίθηση ότι υπάρχει εμπορική σχέση με την Intel Corporation.

- 21 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε, τρίτον, ότι τα προϊόντα —πιο συγκεκριμένα, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα συναφή προϊόντα— και οι υπηρεσίες για τα οποία έχουν καταχωρισθεί τα εθνικά και κοινοτικά σήματα που περιέχουν τη λέξη «Intel» ή αποτελούνται από αυτήν, αφενός, και οι υπηρεσίες για τις οποίες έχει καταχωρισθεί το εθνικό σήμα INTELMARK, αφετέρου, δεν είναι παρόμοια.
- 22 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, υπ' αυτές τις περιστάσεις, ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος, το οποίο χαίρει φήμης, μπορεί να απολαύει της προστασίας που παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας. Ζητεί δε, γενικώς, διευκρινίσεις ως προς τις προϋποθέσεις και την έκταση της προστασίας αυτής.
- 23 Κατόπιν αυτού, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της [οδηγίας], όταν:

α) το προγενέστερο σήμα χαίρει μεγάλης φήμης σε σχέση με ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ή υπηρεσιών,

β) τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες είναι εντελώς ή ουσιωδώς διαφορετικά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσδιορίζει το μεταγενέστερο σήμα,

- γ) το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό σε σχέση με οποιαδήποτε προϊόντα ή υπηρεσίες,
- δ) ο μέσος καταναλωτής ενδέχεται να ανακαλέσει συνειρμικά το προγενέστερο σήμα στη μνήμη του, βλέποντας το μεταγενέστερο σήμα να χρησιμοποιείται για τις υπηρεσίες που προσδιορίζει,

αρκούν τα στοιχεία αυτά καθαυτά για να θεμελιώσουν i) την ύπαρξη “συνδέσμου” κατά την έννοια των σκέψεων 29 και 30 της [προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux], και/ή ii) την άντληση αθέμιτου οφέλους και/ή την πρόκληση βλάβης κατά την έννοια του άρθρου αυτού;

- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, ποιους παράγοντες θα πρέπει να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να κρίνει αν ο σχετικός “σύνδεσμος” είναι επαρκής; Ειδικότερα, κατά τη συνολική εκτίμηση του ζητήματος αν υφίσταται “σύνδεσμος” ή όχι, πόση σημασία πρέπει να αποδίδεται στο ποια αγαθά ή υπηρεσίες καλύπτει το μεταγενέστερο σήμα;
- 3) Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α’, [της οδηγίας], ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται προκειμένου να θεωρηθεί ότι προκαλείται βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα; Ειδικότερα, i) απαιτείται να είναι το προγενέστερο σήμα μοναδικό, ii) αρκεί η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος, έστω και άπαξ, για να στοιχειοθετηθεί βλαπτικό αποτέλεσμα για τον διακριτικό χαρακτήρα και iii) απαιτείται, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί βλαπτικό αποτέλεσμα για τον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, να επηρεάζεται η οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτή;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 24 Διαπιστώνεται ότι το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', και το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας έχουν, κατ' ουσίαν, την ίδια διατύπωση και έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν την ίδια προστασία για τα σήματα που χαίρουν φήμης.
- 25 Επομένως, η ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας με την προαναφερθείσα απόφασή του Adidas-Salomon και Adidas Benelux ισχύει και για το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2003, C-292/00, Davidoff, Συλλογή 2003, σ. I-389, σκέψη 17).

Επί της προστασίας που παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας

- 26 Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας προβλέπει ότι τα σήματα που χαίρουν φήμης τυγχάνουν ευρύτερης προστασίας από εκείνη που παρέχει η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού, υπό την ειδική προϋπόθεση ότι το μεταγενέστερο σήμα χρησιμοποιείται χωρίς εύλογη αιτία και ότι πρόκειται για χρησιμοποίηση η οποία προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή η οποία προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος (βλ. σχετικώς, προπαρατεθείσα απόφαση Marca Mode,

σκέψη 36 προαναφερθείσα απόφαση Adidas-Salomon και Adidas Benelux, σκέψη 27, και απόφαση της 10ης Απριλίου 2008, C-102/07, adidas και adidas Benelux, C-102/07, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 40).

- 27 Οι προσβολές από τις οποίες το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας προστατεύει τα σήματα που χαίρουν φήμης είναι, πρώτον, η πρόκληση βλάβης στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, δεύτερον, η πρόκληση βλάβης στη φήμη του προγενέστερου σήματος και, τρίτον, η άντληση αθέμιτου οφέλους είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος.
- 28 Συναφώς, αρκεί να συντρέχει μία από τις περιπτώσεις αυτές για να τύχει εφαρμογής η εν λόγω διάταξη.
- 29 Όσον αφορά, ειδικότερα, τη βλάβη που μπορεί να προκληθεί στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, η οποία χαρακτηρίζεται επίσης ως «εξασθένηση», «απίσχυανση» ή «περιορισμός της ευκρίνειας», η βλάβη αυτή συνίσταται στην εξασθένηση της ικανότητας του προγενέστερου σήματος να υποδηλώνει ότι τα προϊόντα ή υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε και χρησιμοποιείται προέρχονται από τον δικαιούχο του, στο μέτρο που η χρησιμοποίησή του μεταγενέστερου σήματος συνεπάγεται την αποδόμηση τόσο της ταυτότητάς του όσο και του αντικτύπου που έχει στο κοινό. Τέτοια περίπτωση συντρέχει οσάκις το προγενέστερο σήμα παύει να δημιουργεί άμεση συσχέτιση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί.
- 30 Οι προσβολές του προγενέστερου σήματος, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας, μπορούν να στοιχειοθετηθούν μόνον αν ο βαθμός της ομοιότητάς του με το μεταγενέστερο σήμα είναι τέτοιος ώστε το ενδιαφερόμενο κοινό να τα φέρνει κοντά, δηλαδή να τα συνδέει μεταξύ τους, χωρίς

κατ' ανάγκην να τα συγχείει (βλ., όσον αφορά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις General Motors, σκέψη 23, και adidas και adidas Benelux, σκέψη 41, και την προαναφερθείσα απόφαση Adidas-Salomon και Adidas Benelux, σκέψη 29).

- 31 Αν δεν δημιουργείται παρόμοιος σύνδεσμος στο μυαλό του κοινού, η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος δεν είναι δυνατό ούτε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος ούτε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα ή στη φήμη του προγενέστερου σήματος.
- 32 Εντούτοις, αυτή καθαυτή η ύπαρξη συνδέσμου δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι συντρέχει κάποια από τις προσβολές στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας, στοιχείο που, όπως επισημάνθηκε με την ανωτέρω σκέψη 26, συνιστά ειδική προϋπόθεση της προστασίας που παρέχει η εν λόγω διάταξη στα σήματα τα οποία χείρουν φήμης.

Επί του οικείου κοινού

- 33 Το κοινό που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση του ζητήματος αν η καταχώριση του μεταγενέστερου σήματος μπορεί να κηρυχθεί άκυρη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας ποικίλλει ανάλογα με το είδος της προσβολής που έχει υποστεί το προγενέστερο σήμα, κατά τους ισχυρισμούς του δικαιούχου του.
- 34 Συγκεκριμένα, αφενός, τόσο ο διακριτικός χαρακτήρας όσο και η φήμη ενός σήματος πρέπει να εκτιμώνται σε σχέση με τον τρόπο που τα αντιλαμβάνεται το οικείο κοινό, ήτοι ο μέσος καταναλωτής των προϊόντων ή αποδέκτης των υπηρεσιών που προσδιορίζονται από το καταχωρισθέν σήμα, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση

και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (όσον αφορά τον διακριτικό χαρακτήρα, βλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, C-363/99, Koninklijke KPN Nederland, Συλλογή 2004, σ. I-1619, σκέψη 34 όσον αφορά τη φήμη, βλ. προπαρατεθείσα απόφαση General Motors, σκέψη 24).

35 Επομένως, το ζήτημα αν συντρέχει κάποια από τις προσβολές του προγενέστερου σήματος που συνίστανται στην πρόσκληση βλάβης στον διακριτικό του χαρακτήρα ή στη φήμη του πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τον μέσο καταναλωτή των προϊόντων ή αποδέκτη των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το σήμα αυτό, δηλαδή με τον καταναλωτή τους ή αποδέκτη τους που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος.

36 Αφετέρου, όσον αφορά την προσβολή του προγενέστερου σήματος που συνίσταται στην άντληση αθέμιτου οφέλους είτε από τον διακριτικό του χαρακτήρα είτε από τη φήμη του, στο μέτρο που αυτό το οποίο απαγορεύεται είναι το πλεονέκτημα που αποκομίζει από το προγενέστερο σήμα ο δικαιούχος του μεταγενέστερου σήματος, το ζήτημα αν συντρέχει τέτοια προσβολή πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τον μέσο καταναλωτή των προϊόντων ή αποδέκτη των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα, δηλαδή με τον καταναλωτή τους ή αποδέκτη τους που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος.

Επί της αποδείξεως

37 Για να μπορεί το προγενέστερο σήμα να τύχει της προστασίας που παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας, πρέπει ο δικαιούχος του να αποδείξει ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος «θα [προσπόριζε αθέμιτο] όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη».

- 38 Ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος δεν οφείλει, στο πλαίσιο αυτό, να αποδείξει ότι η προσβολή του σήματός του κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας είναι πραγματική και ενεστώσα. Συγκεκριμένα, οσάκις ενδέχεται το σήμα του να υποστεί μια τέτοια προσβολή λόγω του τρόπου με τον οποίο ο δικαιούχος του μεταγενέστερου σήματος μπορεί να χρησιμοποιήσει το δικό του σήμα στο μέλλον, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος δεν είναι δυνατό να υποχρεωθεί να αναμείνει την επέλευσή της, προκειμένου να μπορέσει να επιτύχει την απαγόρευση της χρησιμοποίησής του. Ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος πρέπει, πάντως, να αποδείξει βάσει στοιχείων ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος επελεύσεως της προσβολής αυτής στο μέλλον.
- 39 Εφόσον ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος μπορέσει να αποδείξει την ύπαρξη είτε πραγματικής και ενεστώσας προσβολής του σήματός του κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας είτε σοβαρού κινδύνου επελεύσεως τέτοιας προσβολής στο μέλλον, απόκειται στον δικαιούχο του μεταγενέστερου σήματος να αποδείξει ότι συντρέχει εύλογη αιτία για τη χρησιμοποίησή του.

Επί του σημείου ι του πρώτου ερωτήματος και επί του δεύτερου ερωτήματος

- 40 Με το σημείο ι του πρώτου ερωτήματός του και με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να εκτιμάται η ύπαρξη συνδέσμου, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux (στο εξής: σύνδεσμος), μεταξύ του προγενέστερου σήματος που χαίρει φήμης και του μεταγενέστερου σήματος, το οποίο αφορά η αίτηση κηρύξεως ακυρότητας.
- 41 Η ύπαρξη συνδέσμου πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση (βλ., όσον αφορά το

άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, προαναφερθείσα απόφαση Adidas-Salomon και Adidas Benelux, σκέψη 30, και προαναφερθείσα adidas και adidas Benelux, σκέψη 42).

42 Μεταξύ των παραγόντων αυτών περιλαμβάνονται:

- ο βαθμός της ομοιότητας των συγκρουόμενων σημάτων
- η φύση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί καθένα από τα συγκρουόμενα σήματα, περιλαμβανομένων τόσο του βαθμού εγγύτητας ή ετερότητας των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών όσο και του ενδιαφερόμενου κοινού
- το εύρος της φήμης του προγενέστερου σήματος
- η ένταση του διακριτικού χαρακτήρα, είτε εγγενούς είτε αποκτηθέντος με τη χρήση, του προγενέστερου σήματος
- ο κίνδυνος συγχύσεως του ενδιαφερόμενου κοινού.

43 Συναφώς, επιβάλλονται οι ακόλουθες διευκρινίσεις.

44 Όσον αφορά τον βαθμό ομοιότητας των συγκρουόμενων σημάτων, όσο περισσότερο ομοιάζουν τα δύο σήματα τόσο πιο πιθανό είναι το οικείο κοινό να ανακαλέσει συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα που χαίρει φήμης. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο σε περίπτωση που τα σήματα είναι πανομοιότυπα.

- 45 Πάντως, ούτε η απόλυτη ούτε, πολλώ μάλλον, η απλή ομοιότητα των συγκρουόμενων σημάτων αρκούν για να διαπιστωθεί η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ τους.
- 46 Πράγματι, ενδέχεται το ενδιαφερόμενο κοινό για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το ένα από τα συγκρουόμενα σήματα να μη συμπίπτει με το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το άλλο σήμα.
- 47 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η φήμη του σήματος πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με το ενδιαφερόμενο κοινό για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί. Συναφώς, μπορεί να πρόκειται είτε για το ευρύ είτε για ένα πιο εξειδικευμένο κοινό (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση General Motors, σκέψη 24).
- 48 Επομένως, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο το ενδιαφερόμενο κοινό για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το προγενέστερο σήμα να είναι εντελώς διαφορετικό από εκείνο στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσδιορίζει το μεταγενέστερο σήμα και, επομένως, το προγενέστερο σήμα, ανεξαρτήτως της φήμης του, να είναι άγνωστο στο κοινό που αφορά το μεταγενέστερο σήμα. Στην περίπτωση αυτή, το κοινό στο οποίο απευθύνεται το καθένα από τα συγκρουόμενα σήματα μπορεί να μην αντικρίσει ποτέ το άλλο σήμα και, συνεπώς, ουδέποτε να τα συνδέσει μεταξύ τους.
- 49 Επιπλέον, ακόμη και αν το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί καθένα από τα συγκρουόμενα σήματα είναι ακριβώς το

ίδιο ή συμπίπτει σε ορισμένο βαθμό, τα επίμαχα προϊόντα ή οι υπηρεσίες ενδέχεται να είναι τόσο ανόμοια, ώστε το οικείο κοινό να μην ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα οσάκις αντικρίζει το μεταγενέστερο σήμα.

- 50 Επομένως, η φύση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί καθένα από τα συγκρουόμενα σήματα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση της υπάρξεως συνδέσμου μεταξύ τους.
- 51 Πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι ορισμένα σήματα ενδέχεται να έχουν αποκτήσει φήμη που βαίνει πέραν των ορίων του κοινού στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τα οποία έχουν καταχωρισθεί.
- 52 Στην περίπτωση αυτή, είναι πιθανό το ενδιαφερόμενο κοινό για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα να συσχετίζει τα συγκρουόμενα σήματα, μολονότι είναι εντελώς διαφορετικό από το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσδιορίζει το προγενέστερο σήμα.
- 53 Επομένως, κατά την εκτίμηση της υπάρξεως συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, μπορεί να είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το εύρος της φήμης του προγενέστερου σήματος, προκειμένου να διαπιστωθεί αν βαίνει πέραν των ορίων του κοινού που αφορά το σήμα αυτό.
- 54 Ομοίως, όσο εντονότερος είναι ο διακριτικός χαρακτήρας του προγενέστερου σήματος, είτε εγγενής είτε αποκτηθείς με τη χρήση, τόσο πιο πιθανό είναι το οικείο κοινό να το ανακαλέσει συνειρμικά στη μνήμη του, όταν αντικρίσει ένα μεταγενέστερο πανομοιότυπο ή παρόμοιο σήμα.

- 55 Επομένως, κατά την εκτίμηση της υπάρξεως συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ένταση του διακριτικού χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος.
- 56 Συναφώς, στο μέτρο που η ικανότητα ενός σήματος να υποδηλώνει ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί και χρησιμοποιείται προέρχονται από τον δικαιούχο του και, συνεπώς, ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος αυτού είναι εξ ορισμού πιο έντονα όταν το σήμα είναι μοναδικό —δηλαδή, στην περίπτωση ενός λεκτικού σήματος όπως εν προκειμένω το σήμα INTEL, όταν η λέξη από την οποία αποτελείται ουδέποτε χρησιμοποιήθηκε από οποιονδήποτε για άλλο προϊόν ή υπηρεσία, παρά μόνον από τον δικαιούχο αυτού του σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που εμπορεύεται—, πρέπει να διαπιστωθεί αν το προγενέστερο σήμα είναι κατά κυριολεξία μοναδικό ή, τουλάχιστον, αν μπορεί να θεωρηθεί ως μοναδικό.
- 57 Τέλος, υπάρχει οπωσδήποτε σύνδεσμος μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων οσάκις συντρέχει κίνδυνος συγχύσεως, ήτοι όταν το οικείο κοινό πιστεύει ή ενδέχεται να πιστέψει ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από το προγενέστερο σήμα και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από το μεταγενέστερο σήμα προέρχονται είτε από την ίδια επιχείρηση είτε από επιχειρήσεις που έχουν οικονομική σχέση [βλ., σχετικώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1999, C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, Συλλογή 1999, σ. I-3819, σκέψη 17, και της 12ης Ιουνίου 2008, C-533/06, O2 Holdings και O2 (UK), δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 59].
- 58 Εντούτοις, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 27 έως 31 της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux, η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως δεν αποτελεί προϋπόθεση της προστασίας που παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας.

- 59 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, ειδικότερα, αν οι περιστάσεις που περιγράφονται στα στοιχεία α' έως δ' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος αρκούν για να διαπιστωθεί η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων.
- 60 Όσον αφορά την περίπτωση στην οποία αναφέρεται το στοιχείο δ' του ερωτήματος αυτού, το γεγονός ότι, όταν ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, αντικρίζει το μεταγενέστερο σήμα, ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα ισοδυναμεί με την ύπαρξη του απαιτούμενου συνδέσμου.
- 61 Όσον αφορά τις περιστάσεις στις οποίες αναφέρονται τα στοιχεία α' έως γ' του ερωτήματος αυτού, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 41 έως 58 της παρούσας αποφάσεως, αυτές δεν συνεπάγονται μεν την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, αλλά ούτε και αποκλείουν το ενδεχόμενο αυτό. Το αιτούν δικαστήριο οφείλει, συναφώς, να λάβει υπόψη του όλα τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης.
- 62 Επομένως, στο σημείο i του πρώτου ερωτήματος και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ύπαρξη συνδέσμου, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux, μεταξύ του προγενέστερου σήματος που χαίρει φήμης και του μεταγενέστερου σήματος πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- 63 Το γεγονός ότι, όταν ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, αντικρύζει το μεταγενέστερο σήμα, ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα, το οποίο χαίρει φήμης, ισοδυναμεί με την ύπαρξη συνδέσμου, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux, μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων.

64 Το γεγονός ότι:

- το προγενέστερο σήμα χαίρει μεγάλης φήμης σε σχέση με ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ή υπηρεσιών,
- τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες είναι εντελώς ή ουσιωδώς διαφορετικά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα και
- το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό σε σχέση με οποιαδήποτε προϊόντα ή υπηρεσίες,

δεν σημαίνει, κατ' ανάγκην, ότι υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux.

Επί του σημείου ii του πρώτου ερωτήματος και επί του τρίτου ερωτήματος

65 Με το σημείο ii του πρώτου ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν οι περιστάσεις που περιγράφονται στα στοιχεία α' έως δ' του ερωτήματος αυτού αρκούν για να αποδειχθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος. Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να εκτιμάται το ζήτημα αν η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος.

- 66 Πρώτον, όπως υπενθυμίσθηκε με τη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, οι προσβολές του προγενέστερου σήματος, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας, μπορούν να στοιχειοθετηθούν μόνον αν ο βαθμός της ομοιότητάς του με το μεταγενέστερο σήμα είναι τέτοιος ώστε το ενδιαφερόμενο κοινό να τα φέρνει κοντά, δηλαδή να τα συνδέει μεταξύ τους, χωρίς κατ' ανάγκην να τα συγχέει.
- 67 Όσο αμεσότερα και εντονότερα παραπέμπει το μεταγενέστερο σήμα στο προγενέστερο, τόσο σοβαρότερος είναι ο κίνδυνος η ενεστώσα ή μελλοντική χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος ή να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος.
- 68 Προκύπτει εντεύθεν ότι το ζήτημα αν συντρέχει είτε κάποια από τις προσβολές στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας είτε κίνδυνος επελεύσεως τέτοιας προσβολής στο μέλλον πρέπει, όπως και η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση, περιλαμβανομένων των κριτηρίων που απαριθμήθηκαν στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως.
- 69 Επιπλέον, όσον αφορά το εύρος της φήμης και την ένταση του διακριτικού χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι όσο εντονότερος είναι ο διακριτικός χαρακτήρας και όσο μεγαλύτερη είναι η φήμη του σήματος αυτού, τόσο ευκολότερα μπορεί να αναγνωρισθεί ότι συντρέχει προσβολή του (βλ., όσον αφορά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, προπαρατεθείσα απόφαση *General Motors*, σκέψη 30).
- 70 Δεύτερον, οι περιστάσεις που περιγράφονται στα στοιχεία α' έως δ' του πρώτου ερωτήματος δεν αρκούν για να αποδειχθεί η άντληση αθέμιτου οφέλους και/ή η πρόκληση βλάβης κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας.

- 71 Όσον αφορά ιδίως την περίπτωση στην οποία αναφέρεται το στοιχείο δ' του πρώτου ερωτήματος, όπως προκύπτει από τη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων δεν απαλλάσσει τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος από την υποχρέωση να αποδείξει ότι συντρέχει είτε πραγματική και ενεστώσα προσβολή του σήματός του κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας είτε σοβαρός κίνδυνος επελεύσεως τέτοιας προσβολής στο μέλλον.
- 72 Τέλος, όσον αφορά ειδικότερα την πρόκληση βλάβης στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, στο σημείο ii του τρίτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, πρώτον, δεν είναι αναγκαίο το προγενέστερο σήμα να είναι μοναδικό, προκειμένου να μπορεί να αποδειχθεί ότι υπάρχει είτε τέτοια προσβολή είτε, τουλάχιστον, σοβαρός κίνδυνος επελεύσεως της στο μέλλον.
- 73 Πράγματι, τα σήματα που χαίρουν φήμης έχουν οπωσδήποτε διακριτικό χαρακτήρα, έστω και αν τον έχουν αποκτήσει διά της χρήσεώς τους. Επομένως, ακόμη και αν το προγενέστερο σήμα που χαίρει φήμης δεν είναι μοναδικό, η χρησιμοποίηση μεταγενέστερου πανομοιότυπου ή παρόμοιου σήματος μπορεί να έχει ως συνέπεια την εξασθένηση του διακριτικού χαρακτήρα του προγενέστερου αυτού σήματος.
- 74 Πάντως, αν το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό, είναι πιο πιθανό η χρησιμοποίηση πανομοιότυπου ή παρόμοιου μεταγενέστερου σήματος να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό του χαρακτήρα.
- 75 Δεύτερον, η χρησιμοποίηση πανομοιότυπου ή παρόμοιου μεταγενέστερου σήματος, έστω και άπαξ, ενδέχεται να αρκεί για να προκαλέσει πραγματική και ενεστώσα βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος ή για να γεννήσει σοβαρό κίνδυνο επελεύσεως τέτοιας βλάβης στο μέλλον.

- 76 Τρίτον, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως, η πρόκληση βλάβης στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος συνίσταται στην εξασθένηση της ικανότητας του σήματος αυτού να υποδηλώνει ότι τα προϊόντα ή υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε και χρησιμοποιείται προέρχονται από τον δικαιούχο του, στο μέτρο που η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος συνεπάγεται την αποδόμηση τόσο της ταυτότητάς του όσο και του αντίκτυπου που έχει στο κοινό.
- 77 Επομένως, για να διαπιστωθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος πρέπει οπωσδήποτε να αποδειχθεί προηγουμένως είτε ότι η οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή των προϊόντων ή αποδέκτη των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το προγενέστερο σήμα έχει μεταβληθεί λόγω της χρησιμοποίησεως του μεταγενέστερου σήματος είτε ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επέλθει τέτοια μεταβολή στο μέλλον.
- 78 Αντιθέτως, το αν ο δικαιούχος του μεταγενέστερου σήματος αντλεί στην πράξη εμπορικό πλεονέκτημα από τον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος είναι άνευ σημασίας για την εκτίμηση του ζητήματος αν η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος.
- 79 Επομένως, στο σημείο ii του πρώτου ερωτήματος και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το ζήτημα αν η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή αν προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση.

80 Το γεγονός ότι:

- το προγενέστερο σήμα χαίρει μεγάλης φήμης σε σχέση με ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ή υπηρεσιών,
- τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες είναι εντελώς ή ουσιωδώς διαφορετικά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα,
- το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό σε σχέση με οποιαδήποτε προϊόντα ή υπηρεσίες και
- ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα, το οποίο χαίρει φήμης, όταν αντικρίζει το μεταγενέστερο σήμα

δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας.

81 Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

- η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος είναι δυνατό να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, ακόμη και αν αυτό δεν είναι μοναδικό,

- η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος, έστω και άπαξ, ενδέχεται να αρκεί για να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος,

- για να διαπιστωθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος πρέπει οπωσδήποτε να αποδειχθεί προηγουμένως είτε ότι η οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή των προϊόντων ή αποδέκτη των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το προγενέστερο σήμα έχει μεταβληθεί λόγω της χρησιμοποίησής του μεταγενέστερου σήματος είτε ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επέλθει τέτοια μεταβολή στο μέλλον.

Επί των δικαστικών εξόδων

82 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ύπαρξη συνδέσμου, κατά την έννοια της αποφάσεως της 23ης Οκτωβρίου 2003, C-408/01, Adidas-Salomon και Adidas Benelux, μεταξύ του προγενέστερου σήματος που χαίρει φήμης και του μεταγενέστερου σήματος πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση.

- 2) Το γεγονός ότι, όταν ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, αντικρύζει το μεταγενέστερο σήμα, ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα, το οποίο χαίρει φήμης, ισοδυναμεί με την ύπαρξη συνδέσμου, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux, μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων.

- 3) Το γεγονός ότι:
 - το προγενέστερο σήμα χαίρει μεγάλης φήμης σε σχέση με ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ή υπηρεσιών,

 - τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες είναι εντελώς ή ουσιωδώς διαφορετικά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα και

- το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό σε σχέση με οποιαδήποτε προϊόντα ή υπηρεσίες

δεν σημαίνει, κατ' ανάγκην, ότι υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ των συγκρουομένων σημάτων, κατά την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Adidas-Salomon και Adidas Benelux.

- 4) Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας 89/104 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το ζήτημα αν η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση.

- 5) Το γεγονός ότι:

- το προγενέστερο σήμα χαίρει μεγάλης φήμης σε σχέση με ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ή υπηρεσιών,
- τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες είναι εντελώς ή ουσιωδώς διαφορετικά από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το μεταγενέστερο σήμα,

- το προγενέστερο σήμα είναι μοναδικό σε σχέση με οποιαδήποτε προϊόντα ή υπηρεσίες,

- ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, ανακαλεί συνειρμικά στη μνήμη του το προγενέστερο σήμα, το οποίο χαίρει φήμης, όταν αντικρύζει το μεταγενέστερο σήμα

δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προσπορίζει ή θα μπορούσε να προσπορίσει αθέμιτο όφελος είτε από τον διακριτικό χαρακτήρα είτε από τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη είτε στον διακριτικό χαρακτήρα είτε στη φήμη του προγενέστερου σήματος, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας.

6) Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο α', της οδηγίας 89/104 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

- η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος είναι δυνατό να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος, ακόμη και αν αυτό δεν είναι μοναδικό,

- η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος, έστω και άπαξ, ενδέχεται να αρκεί για να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος,

- για να διαπιστωθεί ότι η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος προκαλεί ή θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στον διακριτικό χαρακτήρα του προγενέστερου σήματος πρέπει οπωσδήποτε να αποδειχθεί προηγουμένως είτε ότι η οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή των προϊόντων ή αποδέκτη των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το προγενέστερο σήμα έχει μεταβληθεί λόγω της χρησιμοποίησης του μεταγενέστερου σήματος είτε ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επέλθει τέτοια μεταβολή στο μέλλον.

(υπογραφές)

Υπόθεση C-396/07

Mirja Juuri

κατά

Fazer Amica Oy

(αίτηση του Korkein oikeus
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Κοινωνική πολιτική — Οδηγία 2001/23/EK — Διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων — Μεταβίβαση επιχειρήσεων — Άρθρο 4, παράγραφος 2 — Ουσιαστική μεταβολή των όρων εργασίας κατά τη μεταβίβαση — Συλλογική σύμβαση — Καταγγελία της συμβάσεως εργασίας από τον εργαζόμενο — Καταγγελία θεωρούμενη ότι επήλθε εξαιτίας του εργοδότη — Συνέπειες — Χρηματική αποζημίωση εκ μέρους του εργοδότη»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer της 4ης Σεπτεμβρίου 2008 I - 8886
Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 27ης Νοεμβρίου 2008. I - 8907

Περίληψη της αποφάσεως

1. Κοινωνική πολιτική — Προσέγγιση των νομοθεσιών — Μεταβιβάσεις επιχειρήσεων — Διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων — Οδηγία 2001/23 (Οδηγία 2001/23 του Συμβουλίου, άρθρο 4 § 2)

I - 8883